

СВОБОДА

FOUNDED 1893

Svoboda (ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 30 Montgomerie Street, Jersey City, N.J. 07302. Svoboda (201) 434-0237. UNA (201) 451-2200

Бюро УНС у Вашингтоні: (202) 347-UNAW (202) 347-8631 (факс).
Subscription 1 year — \$40.00 6 months — \$22.00 3 months — \$12.00
UNA members 1 year — \$15.00 Change of address — \$1.00 Make
check or money order payable to "Svoboda"

Second Class Postage paid at Jersey City, N.J.

Комуністичний і вільний світи супроти подій у Польщі

Немає двох думок, що затяжна криза уряду у Польщі закінчилася повною прогрою Компартії і вигрою опозиційної „Солідарності”. Президент Польщі генерал Войцех Ярузельський мав до вибору — або розв'язати парламент і розписати нові вибори, або навіть проголосити знову виїзний стан із уневажненням його угоди з „Солідарністю”, — або прийняти пропозицію „Солідарності” і двох малих опозиційних партій (Селянської і Демократичної) та призначити запропонованого йому кандидата „Солідарності” на нового прем'єра. Вибрав цей останній шлях, здавши собі справу, що його репресії проти демократичної опозиції у теперішній катастрофічній економічній ситуації Польщі — породили би тільки нові масові страйки і заворушення та удари з військом і поліцією на внутрішньому терені та ворожий настрій у всьому вільному світі. У подібній ситуації опинилася тепер Москва. Вона мала до вибору — або завернути назад до „доктрини Брежнєва” про „право” СССР рятувати „загрозений соціалізм” у будь-якій „соціалістичній” країні, або погодитися з фактом програної у Польщі тепер та, за всією вірогідністю, невдовзі на Мадярщині. І Горбачов хоч-не-хоч погодився з dokonанням фактом у Варшаві. Офіційна партійна „Правда” проголосила дипломатично, що призначення генералом Ярузельським кандидата „Солідарності” Тадеуша Мазовецького на нового прем'єра — це „внутрішня справа Польщі”. До речі: Мазовецький побожний католик, близький кардиналові Глемпові. Тут знову вирішним був критерій економіки. В теперішній економічній ситуації СССР Горбачов не міг дозволити собі на люксус явної ворожнечі всьому західному світу, від якого сподівається рятунку для порожніх крамниць.

Але на цьому історія змагу між демократією і комунізмом не закінчилася, — закінчився тільки один відтинок того змагу. В СССР Михайло Горбачов має проти себе обурене ціле консервативне крило Компартії, обурене, бо Горбачов допустив до такого для комуністичного світу скандалу, як демократичний прем'єр у комуністичній державі. Значить, в наслідок розгрізу між „Солідарністю” і Компартією — Горбачов опинився у ще труднішій ситуації, як Войцех Ярузельський. Один і другий нетерпляче очікують, чи вдасться новому польському уряду під кермом демократа покращити господарську ситуацію — коли і в якій мірі. Члени і прихильники „Солідарності” ликують, але на телевізорах в Америці можна вже було побачити й почути якось сірого чоловіка у Варшаві, який висловився твердо: „Нам треба не прем'єра, а хліба”. Ясно, що коли нема хліба, то трудно думати про ідеологію. І Лех Валенса та протегований ним Тадеуш Мазовецький напевне це знають. Їхня ситуація тепер страшна.

Але відомо з подібних прецедентів у різних країнах: хвору економіку мусить випликувати в першу чергу сам пацієнт. Треба буде завести ошадності, треба буде апелювати до збільшення продукції, треба буде повернути картки на деякі продукти і завести вільний ринок на інші, треба буде вжити багато непопулярних і неприємних засобів. Голодні люди є нетерпеливі. Невідомо, чи популярність „Солідарності” і гін до політичної свободи зрівноважать ту нетерпелість. Якщо вдасться новому демократичному прем'єрові і його міністрам господарських ресортів покращити економіку, то це буде ударом по комуністах, і матиме величезний позитивний політичний вплив на відносини в СССР. Коли ж не вдасться цей експеримент — може прийти комуністична реакція до влади і в Польщі і в СССР.

Події у Польщі і на Мадярщині мають куди ширший характер і значення, як тільки для даних країн і їх народів. Наприклад: майже одночасно з вирішенням кризи уряду у Польщі, польський союм у минулий четвер прийняв резолюцію із різким натавруванням збройної інтервенції СССР у 1968 році у Чехо-Словаччині проти демократичних реформ тодішнього генерального секретаря Компартії Александра Дубчека. Чеська Компартія і її правління у Празі обурились на те становище польського союму, бо воно, мовляв, грубе втручання до внутрішніх справ Чехо-Словаччини. Східно-німецькі комуністи підтримали своїх чеських однопартиїців. Отож події в Польщі поглибили розкол у комуністичному світі. Прихід до державної влади члена недавно ще нелегальної „Солідарності” напевно скріпить відвагу прибалтійських і мусулманських країн, членських „республік” СССР. Нам найбільш цікаво стежити чи ті події матимуть також позитивний відгук в Україні, де російська мова все ще є єдиною державною мовою. Але не можна буде зупинити комуністичний віз, який почав котитися по похилій площині.

П'ять днів, від 19-го липня до 24-го, а точніше — до 2 год. ночі 25-липеня — влада в Донецьку належала шахтарям. У місті не було порушень громадського порядку, як визнає сам начальник обласного управління внутрішніх справ В. М. Недригайло. Виногоріччя крамниць були зачинені. Влада ця була не декларована, а реальною силою, яку поважало все населення — робітники, інтелігенція, студенти, пенсіонери. Міліція номінально була присутня, але потреби в ній не було: поряд забезпечували шахтарські пікети. Так званого цивільного населення не пропускали до страйкарів, окрім членів шахтарських родин. Вхід на площу — в робочому одязі або за жетонами. Привозили харчі і видавали за спеціальними талонами. До мікрофону підходили тільки представники страйкового комітету, представники шахт.

Про секретаря обкому КПСС Анатоля Винника ніхто не згадував аж на третій день, не кажучи про партійних функціонерів меншого рангу. У перший день А. Винника ще слухали, на другий запитаннями загнали на слізьке, а третього дня прогнали з трибуни. Члена ЦК КПУ Бориса Качуру, який приїхав із Києва, шахтарі ошталували і змушували поїхати, чи то не з'являлися більше перед страйкарями. Ні Шербицького — першого секретаря ЦК КПУ, ні Шевченка —

Свою зовнішність 9-та книга „УМА” подібно до попередніх книг. Подібна обгортка роботи Яро Маркевича, подібний розподіл і уклад змісту. Але самий зміст, очевидно, інший. Редактор 9-ї книги „УМА” д-р Павло Пундіс (йому належить теж і редакція попередніх книг) присвятив її визначному лікареві та громадсько-політичному діячеві, колишньому редактору (деякий час) „Українського Лікарського Вісника”, д-рові Томі Лапичакові. Властиво це вже друга книга „УМА”, присвячена цій постаті. Відносимо цю в передмові д-ра Пундіса до 9-ї книги „УМА” читасмо таке пояснення: „Хочу поінформувати, що сьоме число УМА архіву, на 426 ст., було видане зірковим способом (20 примірників) та обіймає тільки біографічні нариси і відбитки цікавих статей по д-ру Лапичаку, а це число є регулярним архівним збірником за рік 1985-й — присвячене св. п. редакторів „Лікар. Вісник”.

З цього пояснення видно, що 7-ма книга „УМА” була присвячена д-рові Томі Лапичаку повністю, а в 9-й книзі, крім розділу, відведеного для д-ра Лапичака, є ще й інші. На 57-й стор. 9-ї книги поміщено рецензію на 7-му книгу. Назва рецензії „Новий випуск „Медичного архіву” УЛТПА: д-р Т. Лапичак”. Автор рецензії називає тільки ініціали М. Б. Ця рецензія знаходиться ще й на стор. 201-й. Вперше вона була надрукована в ч. 198 часопису „Свобода” з 16-го жовтня 1985 року. Крім згаданої рецензії, на стор. 58-й 9-ї книги є ще одна згадка про 7-му книгу

Володимир Барагура

ТАРАС ШЕВЧЕНКО — БОРЕЦЬ ЗА УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ

(Доповідь на 15-му з'їзді сеньйора УНС у 175-ті роковини народження Поета)

II.

Сьогодні зупинимося на самостійній-державницькій діяльності Шевченка, якого він був одержимий. Найважливішою й найціннішою рисою Шевченкової влади, що проявляла його діяльність і просила його творчість, є безмірна любов до України: „Я так її, я так люблю мою убогу Україну — за неї душу погублю”. Він збудив приспану націю, кинув палкі слова боротьби за власну вільну від московського гнобителя Україну. Патріотизм і безоглядна боротьба проти політично-національного, соціально-економічного, релігійно-морального та духового утиску за власну суверенну державу — це панівна ціль життя, творчості й діяльності Шевченка.

Про цей аспект поетової діяльності так пише академік Олександр Лотоцький в есеї п. з. „Державницький світогляд Т. Шевченка” („Тарас Шевченко”, варшавське видання творів, 1937, том III, стор. 352 і 354): „Надзмістом усіх його творів панує одна думка — думка про Україну, про її минуле, сучасне й майбутнє з погляду громадсько-національно-державницьких позицій. Епохальна роль Шевченка в історії України лежить у тому, що він відновив наші національно-державницькі традиції, на чергу наших історичних завдань поставив ідею державної незалежності. Ця ідея органічно просякає цілий його світогляд. У його вислові „в своїй хаті своя правда і сила і воля” міститься ідейне постоє „вірую” та заповіт.

СТРАЙК В ДОНБАСІ

(Надія Світлична за С. М. Ратниковою)

I.

голови Президії Верховної Ради УРСР — події в Донбасі не зацікавили. Застійна павутина, що обслуговувала свідомість мас у Донбасі, позначилася на декларованій політичності шахтарів, лідери яких під респлювали, що вони висувають виключно економічні вимоги, будим то далекі від політики. Не усвідомлюючи при цьому, що вони здійснюють величезну акцію громадянського непокори властям, виступаючи як реальна політична сила. Елементарний страх усе ще перешкоджає шахтарям усвідомити себе політичною силою, а це було дуже на руку партпаратникам, які пересиджували поза кулісами цих п'ять днів своєї ганьби.

На площі розігрувалася велика історична драма Донбасу. Лідери виникали з мас, їх підносили, скидали. На їхнє місце з'являлися нові. Площа була шахтарським вієм.

Брехня заповнювала газети, настирливо лізла з телеекранів. Правда була тільки на площі. Найбільш драматичними були три дні: 19-го липня — початок страйку, 22-го — дебати на площі, його кульмінація, і 25-го липня, ніч — його торжество і перемога.

Михайло Лоза

„УКРАЇНСЬКИЙ МЕДИЧНИЙ АРХІВ” Ч. 9

пера М. Кейвана, скопійована з едмонтонських „Українських Вістей” (з 5-го лютого 1989). Обидва автори рецензій віднесли дуже прихильно і до редактора книги, і особи, якій ця книга присвячена. Це видно хоч би з уривка рецензії М. Б. „Д-рові Павлові Пундісві гідиться висказати особливу подяку від лікарської професії, що в останньому випуску архіву УЛТПА зібрано для майбутнього історика та оприлюднено матеріали про одного з визначних наших лікарів, одного з організаторів лікарів на чужині, редактора „Лікарського Вісника” й інших видань. Та відяність не може обмежуватись тільки до лікарів. Тому що особа Томі Лапичака виросла як дуже видна постать на полі нашої політичної філософії і політичного мислення в загальному, та причинилась у великій мірі до кристалізації нашої політичної думки, д-рові Пундісві належить за його працю і допліді письменницької політичної спадщини св. п. Томі Лапичака — теж особлива подяка від представників наших політнауковців і журналістів, бо — повторюю — д-р Лапичак заслужив собі місце в історії наших змагань більш як форматор політичної думки і журналіста, ніж лікар. Лікарів нас багато, а адуумних політичних мислителів — на лік.”

Як було вже сказано, 9-та книга „УМА” присвячена д-

рові Томі Лапичакові тільки частинно. Відведена для нього частина відкривається його біографією пера д-ра Павла Пундіса. Цей біографічний нарис має назву: „Світлий пам'яті д-ра Т. Лапичака”. До нарису автор додає шість світлин, а саме: світлин д-ра Лапичака, світлин його матуриально-го табло, світлин доктора з його дружиною Ариадною (це дочка славного українського диригента Дмитра Котка), світлин фрагменту Ді-Пі табору в Берхтсгадені, світлин доктора з сином Дмитром і світлин всієї родини (доктор, дружина, син Дмитро і дочка Ляріса).

Після біографічного нариса поміщено список статей д-ра Томі Лапичака, друкованих і надрукованих, на різні теми — медичні й немедичні. Статей на медичні теми є у списку 24, на інші теми — 118. Крім того, названо ще понад тридцять надрукованих статей і доповнень, теж на різні теми.

В розділі „Біографічні нариси та спомини про д-ра Томі Лапичака” д-р Павло Пундіс помістив кільканадцять відбиток статей про д-ра Лапичака з українських часописів, переважно з „Українського Вістия”, менше з „Українських Вістей”, ще менше з інших. Відкривається цей розділ обширною статтею д-ра Юліана Мовчана, яка була надрукована в „Українських Вістях”, в числі з датою 1-го жовтня 1964 року. Ця газета

Макіївки — економічні, галузі. Додатково порушували питання про „афганців” — про мінімальну пенсію для них за рахунок Міністерства оборону, 250-300 крб.

Від 20-го до 21-го липня працювала урядова комісія разом зі страйковим комітетом для узгодження спільних умов. 21-го липня адемі на площі відбувся мітинг представників шахт. Попри те, що мікрофон постійно був вимкнений (його вмикали тільки для оголошень) шахтарі наполягли — їм дали поговорити. Цей мітинг тривав близько двох годин.

Представники шахт повідомили, що керівники шахт, ГТР (інженерно-технічні робітники) і начальники дільниць намагаються зрівати страйк, обдурюють шахтарів, повідомляють їм фальшиві вістки про те, що страйк нібито припинено. Представник шахти ім. Горького повідомив, що другу зміну спустили до лави, а коли шахтарі, спустившись вниз, побачили, що шахта стоїть, і збегнули, що їх обдурено, почали вимагати, щоб їх підняли на гору. Адміністрація відмовилася це зробити.

Шахтарі змушені були просидіти зміну під землею, але не працювали. А виїхавши після закінчення зміни, не допустили до праці наступної зміни. Просили страйковий комітет розібратися в цій провокації.

Закінчення буде.

видавалася тоді ще в Німеччині, в Новому Ульмі. Назва статті „50-річчя д-ра Т. Лапичака”. Стаття д-ра Мовчана в основному сходиться з іншою його статтею про д-ра Лапичака під заголовком „Д-р Томі Лапичак — десятиріччя його смерті”. Стаття ця була надрукована в „Українському житті” 1-го квітня 1985 року. Обидві статті, які є доповненням, змальовують досить докладний портрет д-ра Лапичака. До статей, які кидають чимало світла на постать д-ра Лапичака, належать ще такі статті: Юрія Степового (стор. 22-25 книги, про яку мова), Миколи Галева (стор. 29), Миколи Бараболюка на тему „Д-р Томі Лапичак — від „жовтства” до демократії” (стор. 51). Позатим, поміщений в цьому розділі матеріал — це переважно згадки з нагоди тої, чи іншої річниці смерті д-ра Лапичака. Їх зміст іноді навіть і тотожний, як ось наприклад, згадка надрукована в „Українському житті” 1-го квітня 1980 і 1-го квітня 1981 року. Перша згадка має назву „У п'яту річницю смерті бл. п. д-ра Т. Лапичака низько схилимо голови над його могилкою”, друга — „В шосту річницю смерті бл. п. д-ра Томі Лапичака — низько схилимо голови перед його тінню”. (Див. 38 і 41 стор. книги. Чомусь два рази поміщено копію згадки з „Українського життя” 1-го квітня 1980, без д-ра Т. Лапичака. (див. стор. 35 і 36). Фрази, а то й цілі відступи посмертної згадки пера Юрія Степового повторюються згодом і в інших згадках. (Прощу порівняти стор. 24 і 38).

Закінчення буде.

Лист в Україну

(Микола Руденко, український письменник і голова Закордонного Представництва УРС, зотична передас в Україну свої радіолісти на різні актуальні теми. Один з таких листів друкуємо внизу. — Ред.).

Сьогодні я хочу поділитися радістю, яка народжується тоді, коли тобі випадає познайомитися з видатним літературним явищем.

Я кажу про роман Уласа Самчука „Темнота”. Над цим твором, що налічує близько п'ятисот сторінок, Улас Самчук працював сім років — з 1948 по 1955. Українська Вільна Академія Наук в Нью-Йорку видала його двома роками пізніше — тобто в 1957 році. Тираж, як звичайно для діясирів, був невеликий — отож за 32 роки, що минули відтоді, цей надзвичайний за своєю художньою силою і спокійним значенням твір встиг стати літературним раритетом. Не знаю, чи впавав він в око київського літературознавця Миколи Жулинського, який пізніше з'явився по Америці й Канаді, вивчаючи літературно-художнє досягнення української діаспори. Цілком можливо, що цього й не сталося.

Якби цей роман був написаний не українським письменником, а французьким, англійським або навіть російським — його б сьогодні знали на всіх материках. На жаль, нас, українців, мало знають у світі. І якщо ми не навчимося підхоплювати й популяризувати такі літературні явища, як роман „Темнота”, ми й надалі залишимося мало званою нацією.

Роман охоплює двадцять й тридцять років на Україні, ба навіть у Советському Союзі взагалі. Не знаю, з яким твором його можна порівняти за суспільним діапазоном, літературною майстерністю і жорсткою правдою. Такою жорсткою, яким тоді, в роки сталінської кривавої диктатури, було саме життя. Може, краще назвати безкомпромісний правду зображення в романі „Темнота” не жорсткою, а нещадною. Та якщо ми з нещадною правдою зобразимо розкуркулення, період сталінської колективізації, страшний голодомор 32-33 років, коли матері поїдали своїх дітей, винищення мільйонів невинних людей в тюрмах і концтаборах — ця правда неминуче виявиться жорсткою. Література тактовність допоможе уникнути жорстокого натуралізму, але обличчя епохи неминуче виявиться жорстким — інакше нам не бачити правди.

Сьогодні читачі СССР захоплюються романом Анатоля Рибакова: „Діти Арбата”. Я прочитав його в сибірському засланні — і, правду кажучи, також був захоплений. Але після роману „Темнота” про „Дітей Арбата” можна сказати так: не безриб'ї і раб — рибка. Шолоховська „Піднята цілина” поруч з „Темнотою” виглядає твором безсоромно лакувальним, відверто кон'юктурним. Та й взагалі все, що написано про період сталінської диктатури, не витримує жодного порівняння з твором Уласа Самчука. Можливо, тільки деякі твори Солженицина можна поставити поруч.

Але боюсь, що й вони програють.

Хай ніхто не подумав, що я віддаю перевагу Самчукові з причин суго національних: я, наприклад, можу сказати, що твір Володимира Винниченка „Слово за тобою, Сталіне”, написаний на ту ж саму тему, за силою слова, соціальними масштабами і знанням життєвого матеріалу також не витримує порівняння з „Темнотою”.

Я певен, що не помилюся, сказавши так: це дуже яскравий роман (і не лише в українській літературі, а в світовій), котрий цілком адекватно віддзеркалює страшний сталінський епоху. Я щойно його прочитав. Під час читання примірявся, може він бути виданий сьогодні в Советському Союзі чи не може. Але ж у жанрі публіцистики буквально все те, що зображує Самчук, советська журналістика вже повністю освоїла. Це означає, що не існує жодних моральних і політичних мотивів, котрі не дозволили б видати цього надзвичайно актуального твору.

Цікаво, що Самчук почав його писати ще тоді, коли в Советському Союзі на повну силу тривала берієвська репресія. Навіть закінчений роман було іще до XX з'їзду, на якому Хрущов уперше сказав правдиве (хоч і обмежене) слово про сталінські злочини. І тільки сьогодні правда про ті криваві часи піднялася до такого рівня, який властивий романові Самчука.

Я не знаю, кого належить звинувачувати в тім, що один з найперших і найдосяжніших творів про епоху, до якої людство повертатиметься протягом усієї майбутньої історії, лишається й досі по суті, невідомим. Мабути, винні самі обставини, в яких змушений жити український народ — діаспора протягом десятиліть була відірвана залізною завісою від батьківщини. Нам протягом життя втратилися, що там, за океаном, живуть здебільшого українські націоналісти, яких належить вважати ворогами українського народу. Вони думають не про те, як визволити український народ, а тільки про те, як його поневолити. Проста істина, що три мільйони українців, які змушені жити в діаспорі, не можуть бути ворогами українського народу — бо що ми тоді називаємо народом? — ця проста думка приводила на тюремні нари та за колючий дрот.

В короткому радіолісті не можна переказати багатоплановий роман, що не лише поза увагою жодну із сфер советської дійсності тридцятих років. Селяни й робітники, вчені й партійні діячі, нарком освіти Микола Скрипник і письменник Микола Хвильовий, які уірвали своє життя пострілами з пістолізаційним нарком Ягода, начальник ГУ-Лаг-у Ворман, навіть участь самого Сталіна у ви-

(Закінчення на стор. 4)

які нишком розмовляли з вітром про визвольну боротьбу козаків і гайдамаків. В цих могилах за народними віруваннями спить воля України і прийдешній момент, що вона прокинеться, що „церква-домовина завалиться і з-під неї встане Україна”.

Як усі пророки й провісники, так і Шевченко, віщуючи майбутнє України, передбачив його тільки в загальних обрисах, наче в мрії, в гіпнотичному півні, в екстазі, чи в трансі й не давав часу, коли цей момент наступить, але вірив твердо, непохитно, що така хвилина здійсниться. Навіть сам Богочоловік, Ісус Христос, пророкуючи збурення Єрусалиму й кінець світу та страшний суд, не подав часу, коли це станеться. Але Шевченко віщими очима і пророчим духом передчував, що —

Розкується незабаром
Закопані люди,
Настане суд!

або в іншому місці:

Забудеться срамотная
давня година
і оживе добра слава,
слава України.

Але щоб настав такий радісний час, треба багато натрудитися. Український народ мусить оновити себе. Це оновлення має нам дати козацьке минуле. У поемі „Чигирин” поет каже, що це станеться, коли —

Ножі обоюдні
Розпанахають погане
Гниле серце труadne
і вицідять сукруату
і наляють живої
козацької тії крові —
чистої, святої...

Закінчення буде.

Конференція в пошану

М. Драгоманова

На своєму останньому піврічному засіданні, що відбулося нещодавно, Управа Української Вільної Академії Наук (УВАН) у ЗСА зробила два важливі рішення.

Або у вересні, або більш правдоподібно, в грудні 1991 року, УВАН у ЗСА організує конференцію, приурочену 150-річчю з дня народження Михайла Драгоманова. Було б дуже побажано, щоб у конференції взяли участь науковці-дослідники Драгоманова з України.

В суботу, 21-го квітня 1990 року (в суботу після Великодня), в мотелі Голд-Інн В. Бойчука в Брідж-Вотер, Нью-Джерсі (недалеко від Бавнд Бруку), Академія святкуватиме 40-річний

ювілей УВАН у ЗСА і 45-річний ювілей УВАН у діаспорі. В програмі будуть доповіді або промови таких науковців, які погодилися прибути: професори Богдан Кравченко, КІУС університету Альберти, Едмонтон; Юрій Луцький з Торонто, Онт.; Василь Омелченко, Гантер коледж, Нью-Йорк; Ярослав Пеленський, університет Айова, Айова Сіті; та Іван С. Рещетар, мол., університет Вашингтону, Сітл, Вашингтон.

Управа УВАН сердечно запрошує на свій ювілей всіх зацікавлених науковців і представників американсько-української та канадсько-української громади 21 квітня 1990 року.

Оксана Радич

Рік української мови

Як відомо, на останній сесії СКВУ рік 1989 проголошено Роком української мови. Це тому, що червона імперіалістична Москва всіма способами намагалася в окупованій Україні знищити українську мову. Вона знає, що, знищивши мову, український народ як такий перестане існувати. Отже метою проголошення Року української мови є те, щоб українці поза межами України не піддавалися асиміляції, а навпаки, щоб плакати українську мову і боролися проти русифікації України.

Нещодавно відбулося засідання управи жіночої організації при Хліборобсько-Освітньому Союзі в Куритибі. Кілька членкинь управи були присутні на вищезгаданій сесії СКВУ. Всі членкині управи говорили дуже жваво, але не по-українськи, за винятком Режини Шпак-Рубінець, яка жила тільки рідну українську мову.

В середині квітня цього року я мусів їхати до Аргентини у приватних справах. Це було якраз перед Великодніми святами. Тому що я перебував у свого сина, який живе в місцевості Саранді, зараз біля міста Буенос-Айрес, ходив я до місцевої церкви на Богослуження і в Великий четвер, і в п'ятницю, і в суботу (в суботу зі сном носив святити паску). В неділю також ходив на Богослуження. Не було багато парафіян — всі старші віком, можна сказати, що це були майже всі емігранти, які переїхали навіть не володіють добре еспанською мовою. Відправляв Службу Божу о. Михайло Гримач. Цікаво, що він виголосив одне речення як частину і зараз це саме перекладав на еспанську. І так ціла Служба Божу.

6-го квітня відбулося спеціальне засідання управи міжорганізаційного комітету за плечу України, на яке я був запрошений, що увінчалася успіхом, відкриттям площі України, яке відбулося 6-го листопада минулого року. Практично всі члени міжорганізаційного комітету — це молоді, вже народжені в Аргентині. Як приємно було слухати, коли всі, без винятку, говорили тільки рідною українською мовою.

11-го квітня був на авдієнції в Спарха українців-католиків в Аргентині Владика Андрія Сапелюка. Говорили ми про багато справ. Заторкнув я справу о. Михайла Гримача і спитав чи, може, це так розпорядження єпархії, чи власна ініціатива о. Гримача відправляти в такій формі Богослуження. Владика Андрій Сапелюк відповів, що нема

такого розпорядження, хоч по деяких церквах, "часом" читається Апостола по-євангельськи. (Слава Богу, в нас у Бразилії це ніде не читається Апостола по-португальськи).

Ще ми говорили про о. Михайла Гримача. Як мені переказували, о. Гримач кожного року вліті їде на південь Аргентини, на "резерву" індіан Мапучі, для яких протягом року збирає пожертви, головню одяг, а вже на місці, будівельні матеріали, і там "одягає" індіан і керує будовами домі для них. Безумовно, треба признати великий жест нашого українського священика. Але висловив я Владиславу Андрієві моє велике здивування: чому їхати так далеко на південь і до індіан, коли у північних провінціях Аргентини, як, наприклад, Чако і Міссіонес, є стільки українських родин, дуже бідних, які потребують такої допомоги. Було би так гарно, щоб тим бідним українським родинам помагав український священик.

Владика Андрій погодився зі мною і заявив, що о. Михайло вже менше їздить до індіан.

Будучи ще в Аргентині, поспіхом до своїх рук число 71 за січень-березень видання української епархії, де на першій сторінці вгорі великими буквами видні заголовок: "Голос Української Церкви".

Я зрадів, побачивши таке гарне видання, який пригортаючий заголовок, і почав пильно його оглядати. Дивлюсь на першу сторінку і...ні одного слова рідної мови — ціла сторінка еспанською мовою. Переходжу на другу сторінку — і те саме: вся еспанською мовою. Правда, внизу коротенька замітка під заголовком: "1989 — рік навчання української мови", але не українською мовою. Переходжу на третю сторінку і це саме: ні слова рідною українською мовою. Переходжу на четверту і п'яту сторінку — і обі українською мовою, але звичайного машинопису, на вигляд "підпільної літератури" в окупованій Україні. Думаю, напевно вже всі наступні сторінки будуть українською мовою. Але я розчарувався, бо і шоста, сьома і восьма сторінки — еспанською мовою, без пів-слова рідною.

Задумуюсь над тим всім і сам себе запитую: неже рік української мови не доходить до нашої душі? Неже ми так байдуже ставимося до русифікаторів України і йдемо так на руку червоній імперіалістичній Москві, що навіть поза межами окупованої України допомагаємо перекреслити рідну українську мову?

Д-р Михайло Рубінець

ГОЛОВНА УПРАВА УКРАЇНСЬКОГО ЗОЛОТОГО ХРЕСТА

повідомляє, що

32-ий З'їзд УЗХ

відбудеться в дні 2-4-го ВЕРЕСНЯ 1989 року

на Оселі ім. О. Ольжича в Лігянтоні, Па.

У ПРОГРАМІ З'їзду:

— Відзначення 175-ліття народження Тараса Шевченка і 40-ліття Рік Української Мови

Запрошуємо до участі Відділи, Делегати та все Членство. У справі приміщення звертатися до адміністрації Оселі:

UKRAINIAN HOMESTEAD
R. D. 2, Box 375
LEHINGTON, PA. 18235
Tel. (215) 377-4821

Дім студента ім. Миколи і Марії Бойчуків у Куритибі

У прекрасній дільниці Аква Верде міста Куритиби у Бразилії при вулиці Морретес під ч. 801 нещодавно головної вулиці "Авеніда президент Кенеді" знаходиться нова українська станиця — Дім студента. Вона розташована в мешканській секції близько крамниць і тільки 5 хвилин їзди автобусом до університету та приблизно 40 блоків до української католицької катедрі, палати Владислава Кривого і клубу "Полтавка".

Будинок набутий і переобладнений на студентський гуртожиток заходами спеціального шкільного фонду ім. Миколи і Марії Бойчуків при фундації УВУ в Америці.

Будинок мурований, раніше це був банк з великими залами і площею з трьох сторін. В будинку побіч мешканських кімнат для студентів є кухня, їдальня, читальня і вхідна зала. Інтернат може примістити 20 студентів, крім того є мешкання для родини чи господаря дому. Навколо будинку є досить площі на поширення чи розбудову інтернату в майбутньому.

Спеціальною табличкою з тризубом і назвою прикріплено до муру будинку — вшановано відомих добродіїв і фундаторів та жертводавців на різні національні цілі, а зокрема на виховання і допомогу українській шкільній і студентській молоді — наших меценатів Миколу і Марію Бойчуків.

Дім студента вже з першого року заповнився українськими студентами, а цілий ряд записаних чекає на свою чергу. В домі можуть жити тільки дійсно активні студенти за малу місячну плату на вдержання будинку. Всі ті, які закінчили студії чи перервали або пішли на працю — мусять опустити місце для інших. Книжечка-правильник інтернату регулює щоденне життя мешканців.

В державних школах Бразилії семестральні оплати нема. Студенти платять тільки вписове. У приватних школах семестральні оплати на бразильській обставині є досить високі. Щоб вступити до університету потрібно здавати складні вступні іспити. В державних університетах за одне місце змагається 6-7 студентів, у приватних 4.

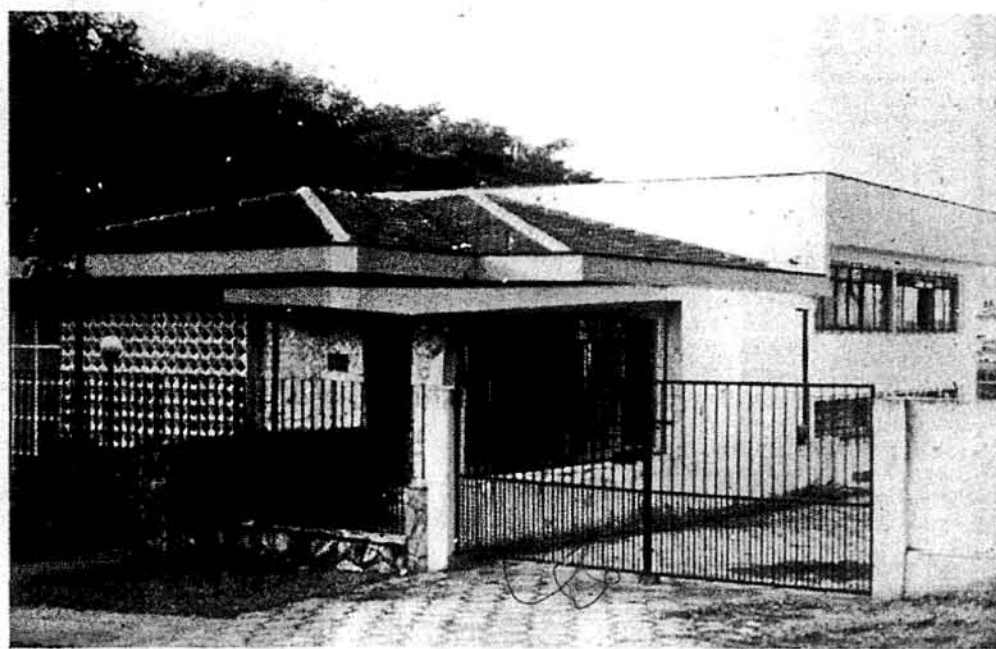
В Куритибі донедавна було два державні студентські гуртожитки і тільки один приватний для студентів-літературів. До них тяжко дістатися. Тому Дім студента ім. Миколи і Марії Бойчуків є дуже важливим надбанням для української спільноти не тільки міста Куритиби, але цілої Бразилії. В інтернаті можуть мешкати українські студенти без огляду на віршанство.

У Бразилії живе 250-300 тисяч населення українського походження. Куритиба має найбільше скупчення українців, коло 25 тисяч. Найбільше скупчення українців в Бразилії є в стефті Парана. Деякі села, а навіть повітові містечка мають більшість українського населення, наприклад, Іваї та Прудентополіс. 85 відсотків українського населення є католицького віровизнання. Церква із своїми інституціями має великий вплив на українське громадське життя та збереження української ідентичності. В самій Куритибі є декілька українських католицьких церков і дві православні із своїми церковними організаціями.

В Куритибі зконцентровані українські громадські установи, як Хліборобсько-Освітній Союз (ХОС), при якому існує Літературно-спортивний клуб молоді (КЛЕМ) та Організація українських жінок, Українське осередок бразильських студій, Товариство прихильників української культури та Українсько-бразильська центральна репрезентация.

Біля 70 відсотків українського населення живуть по селах. Малі, а в додатку постійно роздроблювані господарства не можуть довше забезпечити не тільки життєвих вимог, але й самого прожитку українських хліборобів. Шанси на вдержання та розвиток мають більші і змеханізовані господарства. Для цього потрібний капітал та сільськогосподарські машини, яких наші селяни не мають.

З огляду на посилену урбанізацію із сіл постійно відбувається масова втеча несподіваної молоді до міст. Кожного року прибуває до Куритиби все більше й більше молодих людей із сіл. Серед них є багато синів і дочок наших українських хліборобів, які шукають за

Пропам'ятна бронзова таблиця на Домі українського студента ім. Миколи і Марії Бойчуків у Куритибі.

Управа фундації УВУ в Америці з меценатом Миколою Бойчуком (сидить другий зліва).

працюю та поліпшенням життєвих умовин і можливості студій. Без найменшої підготовки до міського життя, без грошей і опіки, ця молодь попадає в найнижчу класу міського населення. Використовувана всім, в біді і нужді вона розпливається в міському морі і затрачується раз за раз для української спільноти.

Щоб хоч частинно запобігти цій несправній ситуації, Владислава Кривий при допомозі Шкільного фонду Миколи і Марії Бойчуків при Фундації УВУ в Америці закупив велику парцелю землі в індустріальній дільниці Куритиби при головному роздоріжжі. Околиця ця дуже швидко розвивається і дорожжя.

Метою за купу парцелі є збудувати на ній торговельно-ремісничу бурсу принаймні на 100 осіб української молоді. Бурсу як прибіжище, життєву школу, багатон і засіб перед денационалізацією. Дати нашій молоді український притулок і опіку в нових незнайомих і тяжких для неї обставинах.

Вказати молоді на можливі вості організувати різного роду кооперації, наприклад, харчові, виробничі спі-

ки і підприємства та городництво. Навчити працювати в себе, бути продуцентом та розподільцем. Іх спільне перебування в українському гуртожитку серед своїх, їх зорганізованість, дасть кращу змогу і заохоту українській кооперації, підприємствам, окремим підприємцям, а навіть ровесникам в Північній Америці — прийти українській бразильській молоді в різ-

ній формі з активною допомогою.

Згодом через поради і фахову допомогу, через різні доступні фахові, торговельні та ремісничі курси піднести її рівень і включити вже дещо підготовану в професійні і робітничі русло міста. Тим самим збережеться і для української церкви і народу

П. Гой

Пам'яті визначної діячки Гуцульщини і Поділля

Надішла сумна вістка, що 4-го травня ц.р., на 91 році мученичого, але творчого життя, у своїй улюбленій Терпилівці, померла Гануся Герасимович-Когут.

Похорон відбувся 6-го травня при співучасті двох католицьких священиків. Над могилкою цієї надзвичайно популярної і шанованої постаті, чутливого людинки чистого мистецтва Гуцульщини і Поділля виголосило багато поминальних промов.

Нагороджена за життя найвищими нагородами за успішну працю в українському хоровому і килимарському мистецтві, вона все таки була заслана на десять років каторги в Казахстан. Після повороту, у важких умовах, далі продовжувала свою диригентську працю у Тернополіщині.

Споріднена з композиторами Барвінським і Кудриком, вона довела хорове мистецтво до вершин. Покинута була дочкою Євгенією і драматургом о. Володимиром Герасимовичем, вчучкою о. Євгена і Володимиром Шухевичем. Була замужня з визначним різьбярем Гуцульщини Федором Ко-

ЗБРОЙНІ СУТИЧКИ МІЖ сирійськими і християнськими підрозділами у Ливані вилилися у справжні танкові бої на півночі від Бейруту, в районі міста Мадфун, яке розташоване на невеликій річці, що відділяє християнські райони від північних територій, контрольованих сирійцями. В той час як сирійці контролюють міст через річку, війська генерала Мішеля Азна укріпилися 3 милі вниз за течією. Коли два тижні тому бої набрали запеклого характеру, сторони змінили свої позиції танками.

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ АМЕРИКИ в НЬО ЙОРКУ, Н. Й.

ділитися сумною вісткою зі своїми Членами та Українською Громадою, що 20-го липня 1989 р. відійшла у Вічність

бл. п.

ЮЛІЯ з КУНЬКІВ СКВІРТНЯНСЬКА

активний член та добродій УІА і загально відома громадська діячка

Горем прибитим Доням Ірині й Марті та Родині висловлюємо наші глибокі співчуття.

ДИРЕКЦІЯ УІА

Ділимося сумною вісткою, що у понеділок, 7-го серпня 1989 року упокоїлася в Бозі на 68-му році життя наша Найдорожча Мама і Бабуля

бл. п.

ПАРАСКЕВІЯ ПОПАДЮК

ПОХОРОННІ відправи відбулися в четвер, 10-го серпня 1989 року в церкві Пресвятої Трійці в Кергонксон, Нью Йорк, та на українському католицькому цвинтарі св. Духа в Гамптонбургу, Нью Йорк.

Залишилися в смутку:

доньки — МАРІО ПОПАДЮК
АННУ БАРАН з мужем ІВАНОМ
сина — РОМАНА з дружиною ДЖУДІ
та п'ятеро внуків

Ділимося сумною вісткою, що 21-го серпня 1989 р. на 86-му році життя відійшла у Вічність наша Найдорожча Мама, Бабиця і Прабабиця

бл. п.

МАРІЯ ОЛЕКСІЄВНА КУЛИК

ПАНАХИДА в середу, 23-го серпня 1989 р. о год. 7:30 веч. в похоронному заведенні Литвин — Литвин в Union, N. J.

ПОХОРОН відбудеться в четвер, 24-го серпня 1989 р. о год. 9-й ранку в українській православній церкві св. Вознесіння у Marlewood, N. J., а після на українській православній цвинтарі св. Андрія в С. Бавнд Бруку, Н. Дж.

Залишені в смутку:

син — АНАТОЛІЙ
внуки — МИКОЛА
ВОЛОДИМИР
АНДРІЙ
СОНЯ
ЛЮДА
НАТАЛКА
правнучка — СТЕФАНІ АНН

Ділимося сумною вісткою з Рідними і Знайомими, що в четвер, 17-го серпня 1989 р. на 80-му році життя відійшов від нас у Вічність по важкій недузі

св. п. дипл. інженер ЯРЕМА САВКА

Похоронні відправи відбудуться:

ПАНАХИДИ в суботу і неділю о год. 8-йй вечора, ПОХОРОН в понеділок 9:30 рано з церкви Успення Божої Матері на центрі Code des Neige в Монтреалі.

В глибокому смутку:

дружина — ДАРІЯ
сини — СТЕФАН
ВОЛОДИМИР з дружиною ДЕБОРА
донька — РОКСОЛЯНА
внуки — ДЕМ'ЯН, ПЕТРО, ЛЮДМИЛА
сестри — МАРІЯ ОЛІГАНІК
НАТАЛІЯ ГРИГОРЧУК з родиною
швагрі — БОГДАН ТАРНОВЕЦЬКИЙ з родиною
РОМАН ТАРНОВЕЦЬКИЙ з дружиною
НІКОЛА і родиною
МИКОЛА ЗАВАЛІНИЦЬКИЙ
ІРИНА і МИХАЙЛО МОРОЗ з родиною
ОЛЬГА ТРУШ з родиною
кузини — МИРОСЛАВ БОДНАР з родиною
і ближча та дальша родина в Канаді, Америці і Україні.

Родина і приятелі

